

Walter Siehe Bilmecesi: Siehe'nin Kayıp Türleri!

Hasan YILDIRIM

Ege Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü 35100 Bornova, İzmir, Türkiye, hasanyldrm@gmail.com.

Received: December 05, 2012; Reviewed: November 23, 2013; Accepted: November 29, 2013

Özet Bu çalışma kapsamında 1900'lü yılları başında, 25 yıl süre ile Türkiye'de yaşayan ve Türkiye Florasına büyük katkıları olan Walter Siehe'nin yol haritası ortaya konulmaya çalışılmıştır. *Chionodoxa siehei* ve *Verbascum rupicola* Walter Siehe tarafından keşfedilmiş ve sadece tip lokalitelerinde bilinen bitkilerdir. Söz konusu bitkilere yönelik revizyona ve flora çalışmalarına rağmen tip lokalitelerinde bir daha toplanamamışlardır. Son yıllarda bu iki bitki Walter Siehe'nin kayıtlarında verilen tip lokalitelerinden oldukça uzağında olan İzmir'de tekrardan keşfedilmişlerdir. Sonuç olarak, bu çalışmada Walter Siehe'nin lokalite kayıtlarında karışıkları olduğunu ortaya konulmuştur.

**Anahtar
Kelimeler:**

Walter Siehe, Yol haritası, *Chionodoxa siehei*, *Verbascum rupicola*, Türkiye

Walter Siehe's enigma: lost species of Siehe!

Abstract In scope of this study, road map of Walther Siehe who lived in Turkey during 25 years in the early 1900s and added great contribution to Flora of Turkey was put forward. *Chionodoxa siehei* and *Verbascum rupicola* were discovered by Walter Siehe and only known from the type localities. In spite of revisional and flora studies, these plants were not collected again from the type locality up to date. Recent years, rediscovered both species in İzmir that is far away from their type localities in records of Walter Siehe. Consequently, confusion in the records of plant collecting localities of Walter Siehe are demonstrated in this study.

Keywords: : Walther Siehe, Road map, *Chionodoxa siehei*, *Verbascum rupicola*, Turkey.

1. GİRİŞ

Walter Siehe (1859-1928), Alman kökenli bir mühendistir. Anadolu Bağdat Demiryolu'nun yapımında görev almış amatör bir Botanikçi olan W. Siehe, Mersin'in Fındıklıpınar ilçesinde bir arazi satın alarak buraya yerleşmiş ve 25 yıl süre ile Türkiye'de yaşamıştır.

Literatür çalışmaları ışığında, W. Siehe'nin özellikle Adana, İçel, Kayseri, Konya, Niğde, Sivas illerinin yanı sıra az sayıda da olsa Hatay, Gaziantep ve İstanbul'da da bitki topladığı görülmektedir. Topladığı bitkilere ait herbaryum örneklerini yurtdışı birçok herbaryuma göndermiştir. Ayrıca Soğanlı yumrulu bitkilere özel ilgisi bulunan W. Siehe, bu bitkilerin ihracatı ile de uğraşmıştır.

Türkiye Florası'na bakıldığında, W. Siehe'nin 1889-1919 yılları arasında toplanmış 740 civarında bitkiye ait kaydının olduğu görülmektedir [1-3]. Baytop [4], W. Siehe'nin bitki numaralarını temel alarak, W. Siehe'nin Anadolu'dan en az 8000 bitki örneği toplandığını belirtmiştir.

W. Siehe'nin herbaryum örnekleri Amerika, Türkiye ve Avrupa'da olmak üzere toplamda 29 herbaryuma dağılmış durumdadır. Türkiye Florası'nda W. Siehe'nin toplamda 66 yeni taksona ait tip örneğini topladığı görülmektedir.

Türkiye Florasında yer alan W. Siehe kayıtlarına göre bu bitkilerin toplanış alanları Adana, İçel, Niğde, Konya ve Kayseri'dir. Söz konusu bitkilerden üç tanesini kendisi tek başına betimleyerek bilim dünyasına tanıtmaya karşın 14 tanesini başka botanikçilerle beraber tanımlamıştır. [1-5].

2. MATERYAL ve METOT

Ayrıntılı literatür taramaları yapılarak W. Siehe'nin Türkiye sınırları içerisinde bitki topladığı lokaliteler ortaya konulmaya çalışılmıştır. W. Siehe'nin kayıp türlerinden olan ve İzmir ilinde yıllar sonra tekrardan keşfedilen *Chionodoxa siehei* ve *Verbascum rupicola* türlerinin popülasyonlarına gerçekleştirilen arazi çalışmaları ve herbaryum örnekleri üzerinde ayrıntılı çalışmalar yapıp, bitkilerin tip örnekleri ile karşılaştırılmıştır.

3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüze kadar birçok botanikçi tarafından gerçekleştirilen arazi çalışmalarına rağmen W. Siehe tarafından toplanan bazı taksonların Türkiye Florasında belirtilen tip lokalitelerinde bulunamadığı saptanmıştır. Bu çalışma kapsamında söz konusu kayıp türlerin nesillerinin tükenmesinden dolayı mı yoksa lokalite karışıklığından mı kaynaklı olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Söz konusu örneklerden ikisi *Chionodoxa siehei* Baker ve *Verbascum rupicola* (Hayek & Siehe) Hub.-Mor.'dır.

Son yıllarda İzmir iline bağlı Gümüşdere ilçesi civarında 200 m rakımda, volkanik kökenli kayalar üzerinde bulunan bir *Verbascum* popülasyonunun, W. Siehe'nin topladığı ve tip lokalitesi Konya ili Koraş mevkii 2000 m den bilinen, birçok botanikçinin aramasına rağmen bulamadıkları *V. rupicola* türüne ait olduğu saptanmıştır [6]. Ayrıca, Dr. Hasan Yıldırım'ın Doktora tez çalışmaları esnasında İzmir ili, Kemalpaşa ilçesi civarında yer alan Nif Dağı'nda yayılış gösteren ve Türkiye Florasına göre *Chionodoxa forbesii* olarak bilinen popülasyonunun, W. Siehe tarafından Adana, Aladağlar'da Bereketli ve Faraş arasındaki geçitte, 2500 m'den toplandığı belirtilen *C. siehei* türüne ait olduğu saptanmıştır [7].

Gerçekleştirilen detaylı literatür çalışmaları sonucunda, bazı yazılı kaynaklarda W. Siehe'nin 1900'lü yılların başında İzmir'de bulunduğu ve burada belli bir dönem yaşadığı, 1902 yılında İzmir civarı dağlarda "çam tohumlarının yüksek rakımlarda maruz kaldığı aşırı soğuklara nasıl direnç gösterip hayatta kaldıkları üzerine araştırmalar gerçekleştirdiği" ve İzmir'in erken "ilkbahar florası" üzerine çalışmalar yaptığına dair kayıtlara çok kısa bir kaç cümle ile değinilmiştir [8-10]. Buradan elde edilen sonuçlara göre,

W. Siehe kısa bir süreliğine de olsa İzmir'de Floral çalışmalarda bulunmuştur. Fakat, W. Siehe'nin Türkiye Florasında yer alan bitkilere ait lokalite kayıtlarında İzmir'de toplanmış herhangi bir örneğe rastlanılmamıştır. Bununla beraber söz konusu birkaç literatür kaydından başka herhangi bir yazılı kaynaktan, W. Siehe' nin İzmir'de de çalışmalarda bulunduğu üzerine bir bilgi verilmemektedir.

W. Siehe bitkileri topladıktan sonra bitkilere düzenli bir sayısal sırayı izleyen defter numarası vermek yerine her yıl 1 den başlayarak topladığı bitki sayısı kadar numara vermiştir. Bu durumda 30 yıl boyunca Türkiye'den bitki topladığı göz önüne alınırsa, toplamda 30 adet 1 numarasına sahip bitki, 30 adet 2 numarasına sahip v.b. gibi aynı numaralara sahip fakat farklı yıl ve zamanlarda bitki topladığı görülmektedir. Bu durum, W. Siehe'nin kayıtlarında karışıklıkların olması olasılığını artırıcı bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. W. Siehe'nin topladığı ve yıllar boyunca tip lokalitelerinde bulunamayan *Chionodoxa siehei* (tip lokalitesi: Adana/Aladağlar) ve *Verbascum rupicola* (tip lokalitesi: Konya/Koraş) ait popülasyonların son yıllarda İzmir'de bulunması, Siehe'nin yol haritasında İzmir'inde bulunduğunu gösterirken, yukarıda bahsi geçen handicap sonucu lokalite karışıklıklarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum, W. Siehe'nin kayıp türlerinin, lokalite bilgisi karışıklığından kaynaklandığını göstermektedir.

4. TEŞEKKÜR

Bu çalışma "*Chionodoxa* Boiss. (Liliaceae) cinsinin Taksonomisi, Ekolojisi ve Üremesi" isimli, Doç. Dr. Hasan YILDIRIM' ın Doktora tez çalışması esnasında İzmir ili Nif Dağında tekrardan keşfedilen *Chionodoxa siehei* popülasyonu bu çalışmanın şekillenmesi esnasında önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda TÜBİTAK (106T598) ve Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında (2006-FEN-052 ve 2007-BİL-016) ele alınan projeler kapsamında desteklenen sözkonusu doktora çalışmasından ötürü TÜBİTAK ve Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Fon Saymanlığına ve *Verbascum rupicola* popülasyonunu yeniden keşfederek, bu araştırmada büyük rol oynayan Doç. Dr. Serdar Gökhan Şenol'a teşekkürü bir borç biliriz.

5. KAYNAKLAR

- [1] Davis, P.H. (1965-1985) *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vol.1-9, Edinburgh.
- [2] Davis, P.H., Mill, R.R., Tan, K. (1988) *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vol.10 First Supplement, Edinburgh.
- [3] Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T., Başer, K.H.C. (2000) *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vol. 11, Second Supplement, Edinburgh .
- [4] Baytop, A., (2009) Walter Siehe'nin (1859-1928) Anadolu bitkileri koleksiyonu, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 10(2): 98-102.
- [5] Hayek, A. (1914) Plantae Sieheanae. *Annalen Des K.K. Naturhistorischen Hofmuseums*, 28 (1-2): 150-188.
- [6] Şenol, S.G. (2006) *Verbascum rupicola*-(Parolly G, Eren Ö, (ed.), Contribution to the Flora of Turkey I). *Willdenowia* 36: 837-838.
- [7] Yıldırım, H. (2010) *Chionodoxa Boiss. (Liliaceae) cinsinin Taksonomisi, Ekolojisi ve Üremesi*. Doktora Tezi. Ege Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Programı, İzmir, 191 s.
- [8] Aiello, A.S. & Dosmann, M.S. (2008) Quest for the Hardy Cedar of Lebanon. *Arnoldia* 65 (1): 26-35.
- [9] Leet, J. (1994) The Cover. *Jama* 272 (23):1802.
- [10] Umlauf, F. (1895) Arten. *Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik* 17:282.